

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

ВЕКСЕЛЬ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

Скрипник В. Л.

*к. ю. н., доцент, завідувач кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*

Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, України зробила перші кроки для подальшої інтеграції в глобальний економічний простір, успішність якого залежить від швидкості адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

Зазначимо, що подальший розвиток цивільного законодавства не обов'язково пов'язаний із необхідністю його нової кодифікації, і, як слушно зазначається, сьогодні достатньо обмежитися рекодифікацією з метою адаптації вітчизняного цивільного законодавства до сучасного концепту приватного права [7, с. 6].

На відміну від попередніх вітчизняних кодифікацій цивільного законодавства Цивільний кодекс України (далі – ЦК) вперше виокремив спеціальну главу «Об'єкти цивільних прав». Серед таких об'єктів у ст. 177 ЦК законодавець називає цінні папери, а у частині 2 ст. 195 ЦК «Групи та види цінних паперів» згадуються боргові цінні папери, які засвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання.

Традиційними ознаками цінних паперів, які виділяються більшістю дослідників це: документарність; формалізм (здатність засвідчувати наявність певного майнового права у особи); взаємозв'язок права на папір з правом, що міститься у папері (з передачею речового права на папір переходять і права, засвідчені самої цінним папером); необхідність пред'явлення для реалізації права на папір і права із паперу. Цінними паперами не є документи, що засвідчують грошове або інше право власності. Тому до традиційних ознак цінних паперів необхідно додати і їх легалізованість. Серед видів цінних паперів законодавець називає і вексель.

Відносини, пов'язані з обігом векселів в Україні, регулюються Конвенцією, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі [6], а також відповідними вітчизняним нормативними актами.

У ст. 14 Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» наводиться легальне визначення векселя – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю) [2].

Законодавець розрізняє векселя прості (передбачають право його володільця отримати зазначену суму у встановлений строк) і переказні (дозволяють отримати борг

третьої особі) та зазначає, що вони існують виключно у документарній формі.

Відповідно до ст. 1 Уніфікованого закону про переказні векселі та прості векселі переказний вексель містить: назву «переказний вексель», яка включена до тексту документа і висловлена тією мовою, якою цей документ складений; безумовний наказ сплатити визначену суму грошей; найменування особи, яка повинна платити (трасат); зазначення строку платежу і місця, в якому повинен бути здійснений платіж; найменування особи, якій або за наказом якої повинен бути здійснений платіж; дата і місце видачі векселя; підпис особи, яка видала вексель. Аналогічні вимоги щодо простого векселя містяться у ст. 75 Уніфікованого закону.

Документарність векселя легітимізує його володільця як законного носія певних майнових прав. Проте документарність векселя не є свідченням того, що в цивільному обороті він виступає як річ. Папери самі по собі ніякої цінності не мають. Їх сутність полягає у тих правах, які у них містяться. З появою права вони набувають і таку властивість як оборотоздатність. У векселі не вказуються причини його видачі, проте він засвідчує суб'єктивне цивільне право. Походження боргових зобов'язань втрачає юридичне значення, а факт існування боргу вважається доведеним. Головною вимогою до векселя є його безумовність. Вексель не повинен містити ніяких умов платежу, оскільки в цьому випадку він буде вважатися недійсним. Векселі повинні бути вписані всі важливі реквізити, інакше його цінність ставати незначною. Вексель це знаряддя товарного кредиту, його видає той, хто не має грошей. В цьому його відмінність від чеку, який є засобом платежу того, хто має гроші. У основі векселя – договір позики, в основі чеку – договір доручення. В цьому полягає відмінність їх юридичної природи.

Його можна передавати третім особам і використовувати для розрахунків. Закон «Про обіг векселів в Україні» від 5 квітня 2001 р. [1], надав можливість набувати прав та зобов'язуватись за векселями як юридичним, так і фізичним особам. Враховуючи це, можна було б зробити висновок про зняття обмежень щодо оборотоздатності векселя. Однак певні обмеження щодо використання векселів окремими суб'єктами встановлюються ч. 2 ст. 3 цього закону де зазначено, що органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також установи та організації, які фінансуються за рахунок бюджету, зобов'язуються та набувають права за переказними і простими векселями лише у випадках і в порядку, визначених Кабінетом Міністрів України.

Німецькі юристи підкреслюють, що для здійснення прав, які випливають із векселя, необхідно мати вексель «на руках» [9, с. 388].

Якщо вважати, що вексель втілює в собі майнове право, то право і об'єкт матеріального світу, якими, зазвичай виступають речі, не можуть бути тотожними за

своєю правовою природою. Незважаючи на певну матеріалізацію векселя у вигляді паперу, його сутність визначає саме зміст цього паперу.

Вексель може бути переданий у заставу згідно з відповідним договором. У цьому випадку, вексель по суті виступає акцесорним об'єктом, який сприяє набуттю у власність за договором відповідного головного об'єкту, скажімо грошових коштів чи певної, визначеної в укладеному договорі речі.

Враховуючи спеціальні ознаки векселя доцільно вести мову про його особливе місце в системі об'єктів цивільних прав. Використання векселів в цивільному обороті передбачає дотримання певних вимог.

Нормативно-визначені вимоги відповідності виготовлених типографським способом вексельних бланків встановленого зразкам забезпечує обов'язковість необхідних реквізитів при їх заповненню з метою надання документу правового значення цінного паперу як об'єкту цивільних прав [8, с. 376].

За відсутності будь-якого із обов'язкових реквізитів, якщо інше не передбачене у законі, документ не має сили переказного або простого векселя. Порушення вимог щодо реквізитів можуть носити різний характер. Так по одній із справ Вищий господарський суд України зазначив, встановлено, що такий реквізит простого векселя як найменування особи, якій або наказу якої повинен бути здійснений платіж, не відповідає вимогам статті 5 Закону України «Про обіг векселів», якою передбачено, що найменування трасанта або векселедавця, інших зобов'язаних за векселем осіб заповнюється тією мовою, якою визначено офіційне найменування в їх установчих документах, оскільки найменування першого векселедержателя зазначено не тією мовою, якою визначено його офіційне найменування в установчих документах, тобто, в установчих документах найменування векселедержателя на англійській мові, а у векселі – частина назви юридичної особи – на українській мові, відповідно спірний вексель визнано недійсним [5].

Порушення пов'язані із видачою векселя і не визнання векселя цінним папером не позбавляє його доказовості. Так Верховний Суд у постанові від 22 січня 2020 р. зазначив, що внаслідок пошкодження дати видачі векселя не було збережено його обов'язковий реквізит, а тому відповідно до статей 75, 76 Уніфікованого закону вексель втратив вексельну силу і має значення лише простої боргової розписки, виданої на зазначену в ньому суму [3].

У вітчизняному вексельному законодавстві існують і певні прогалини. Так у постанові Верховного Суду зазначено, що Уніфікований вексельний закон не вирішує питання про те, що саме слід розуміти під пред'явленням векселя та не встановлює такої конкретної процедури, однак під пред'явленням цілком розумно вважати будь-яку подію,

яка вказує на те, що вимога платежу та векселедержатель стали відомі платнику або ж повинні були стати такими за умови належної та відповідної чинному законодавству поведінки платника [4].

Вексель як різновид боргового цінного паперу є умовним платіжним документом, якому надано право грошової вимоги, на нього повинен поширюватися встановлений законодавцем загальний правовий режим грошових зобов'язань, із врахуванням специфіки регулювання вексельних зобов'язань. Характерною ознакою векселя як об'єкту цивільних прав є його абстрактність, а також здатність до передачі. Для здійснення майнового права, яке міститься у векселі, необхідно його пред'явити.

Вексельні зобов'язання не можуть виникати як альтернатива, оскільки за чинним законодавством у векселі як обов'язковий реквізит, повинно бути зазначено особу, яка видала вексель і щонайменше, перший векселедержатель.

Особливість векселя, як об'єкту цивільних прав, полягає і у його статичності. Сутність векселя не змінюється протягом всього часу перебування у цивільного обороті – з моменту видачі, до моменту його погашення. Визначальною ознакою векселя є його темпоральність, тобто, період існування у часі, протягом якого він виступає як носій майнових прав. Не пред'явлення векселя за певних умов може припинити його існування як об'єкту цивільних прав взагалі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>.
2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
3. Постанова Верховного Суду від 22 січня 2020 р. по справі № 646/7791/14-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87115296>.
4. Постанова Верховного Суду від 20 червня 2018 р. по справі № 904/8715/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74899084>.
5. Постанова Вищого господарського суду України від 15 березня 2011 р. по справі № 33/176. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: http://www.arbitr.gov.ua/docs/28_3189137.html.
6. Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_009.
7. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Рекодифікація цивільного законодавства в контексті інтеграції України в правовий простір ЄС. *Часопис цивілістики*. 2019. № 34. С.6–10.

8. Харьковская школа цивилистики: объекты гражданских прав : монография / под. общ. ред. И. В.Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2015. 720 с.
9. Baumann Peter. Lexikon des Rechtes. Carl Babel Verlag. 1991. 420 p.

ПРИНЦИПИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ

Куксінов Ю. Р.

Студент IV курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Золота Л. В.

к. ю. н., асистент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Ми народилися і живемо у період великих змін. Україна стоїть на шляху повного реформування усіх галузей права і це дає надію на краще майбутнє. Та, на жаль, повинно пройти немало часу для того, щоб новий механізм повністю запрацював і можна було б упевнено сказати, про те, чи пішли ці зміни на користь українському суспільству. На даному етапі можна робити певні висновки і розкрити декілька проблем, які виникли відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII від 02.06.2016 та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень і рішень інших органів» № 1403-VIII від 02.06.2016, адже саме від стадії виконавчого провадження залежить реальний захист прав та інтересів громадян, а також ефективність вирішення спорів саме у судовому порядку.

Виконавче провадження в Україні побудоване на демократичних засадах. Зміст принципів у нормах права полягає в тому, що характерно для правових поглядів українського народу, а саме обумовлення мети виконавчого провадження, порядок повноваження правового регулювання стану учасників виконавчого провадження, організація структури суб'єктів, що залучаються до проведення виконавчих дій.

В цілому принципи виконавчого провадження виступають одночасно принципами примусового виконання рішень судів, але якщо подивитись з іншого боку, то примусове виконання рішень усіх українських судів на сьогодні, здійснюється саме у рамках виконавчого провадження, а правові норми, які його регулюють поширюються своєю дією на процедуру виконання не тільки судових рішень, але й судових актів.

Нормативне визначення принципів діяльності Державної виконавчої служби та здійснення виконавчого провадження є необхідним. Адже це закріплення може стати свідченням готовності держави забезпечувати дотримання прав учасників виконавчого провадження, яке допоможе перейти до дійсності реалізації таких прав на основі